

مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، سال ۴، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۴، شماره پیاپی ۱۱

شاپای الکترونیکی: ۲۴۹۵-۲۳۸۳

شاپای چاپی: ۲۵۱۴-۲۳۲۲

<http://jrrp.um.ac.ir>

رویکرد بومی به نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز با تأکید بر روش‌های کمی (مطالعه موردی: دهستان سکمن‌آباد شهرستان خوی)

سیدحسن مطیعی لنگرودی^۱ - علی غلامی^{۲*} - فاطمه محمدزاده لاریجانی^۳

۱- استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۹/۲۹ صص ۱۷۵-۱۵۷ تاریخ تصویب: ۱۳۹۴/۰۱/۲۹

چکیده

هدف: تحقیق حاضر تلاشی در جهت ارزیابی ارتباط میان عناصر فرهنگی مطرح شده در نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز در روستاهای دهستان سکمن‌آباد و سطح توسعه‌یافتگی این روستاها می‌باشد.

روش: روش تحقیق در این پژوهش، از نوع توصیفی-تحلیلی است و به منظور جمع‌آوری داده‌ها از روش میدانی (پرسشنامه‌ای) و کتابخانه‌ای استفاده شده است. سطح تحلیل تحقیق، خانوارهای ساکن در دهستان سکمن‌آباد شهرستان خوی می‌باشد که برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از پرسشنامه‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون و برای تعیین سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه، از تکنیک ویکور استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آن است که عناصر خرده فرهنگ شامل «خانواده‌گرایی»، «وابستگی به دولت» و «تقدیرگرایی» در تمامی روستاهای دهستان مورد مطالعه، و عنصر «عدم اعتماد متقابل» به غیر از روستای ممش‌خان و عنصر «تصور خیر محدود» بجز روستاهای کلوانیس و ممش‌خان جزء ارزش‌های فرهنگی این جوامع به حساب می‌آیند. همچنین عناصر خرده فرهنگ «محلی‌گرایی» و «عدم چشم‌پوشی از منافع آتی به خاطر منافع آنی» در جوامع روستایی مورد مطالعه جزء ارزش‌های فرهنگی آن‌ها نمی‌باشد. در گام بعدی با استفاده از تکنیک ویکور اقدام به سنجش سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه گردید که نتایج نشان داد روستاهای گیلدور و زیوه به ترتیب بالاترین و روستاهای کولوس و سنت به ترتیب پایین‌ترین سطح توسعه را در میان سایر روستاها دارند. در انتها، از طریق مقایسه میزان تأثیرپذیری روستاهای مورد مطالعه از عناصر خرده فرهنگ مطرح شده در نظریه راجرز، سطح توسعه‌یافتگی این روستاها مشخص گردید. نتایج این مقایسه حاکی از آن است که روستاهایی که تأثیرپذیری کمتری از عناصر فرهنگی یاد شده دارند، نسبت به روستاهایی که این تأثیرپذیری در آن‌ها بیشتر است، از سطح توسعه بالاتری برخوردار می‌باشند.

راهکارهای علمی: با توجه به این که یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که بین عناصر فرهنگی نظریه راجرز و سطح توسعه-یافتگی روستاها در منطقه مورد مطالعه رابطه وجود دارد، فراهم نمودن بستر مناسب برای توسعه در منطقه مورد نظر و انجام اقدامات اجتماعی-فرهنگی با تأکید بر اصلاح فرهنگ روستایی حاکم، امری ضروری می‌نماید.

اصالت و ارزش: وجه تمایز تحقیق حاضر در تلفیق روش‌های کمی در تجزیه و تحلیل اطلاعات و نیز در نظر گرفتن رابطه میان عوامل فرهنگی مورد نظر با میزان توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: خرده فرهنگ دهقانی، توسعه، مدل ویکور، راجرز، سکمن‌آباد، شهرستان خوی.

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مسئله

همان‌طور که می‌دانیم، انسان‌ها در جوامع زندگی می‌کنند و هر جامعه دارای فرهنگ خاصی می‌باشد و ممکن است عناصر فرهنگی بی‌اختیار از یک سیستم به سیستم دیگر راه یابد. هر یک از جوامع بشری سیستم اجتماعی و فرهنگی خاص خود را دارد که به طور کلی، این سیستم نمودی خاص و بی‌همتا از فرهنگ آن جامعه است. فرهنگ و یا به عبارتی دیگر، راه و روش زندگی جوامع انسانی، در برگیرنده اقتصاد، معیشت، نحوه زیست، طرز مصرف خوراک و پوشاک، مسکن، سیاست، آداب و رسوم، نظام ازدواج، خویشاوندی، تفکرات مذهبی و متافیزیکی و همه امور انسانی و غیرانسانی است (نقوی، پایدار و قاسمی، ۱۳۹۱، ص. ۹۳). امروزه به روشنی مشخص شده است که توسعه به معنای نابود کردن هویت فرهنگی نیست، بلکه برعکس، به معنای حفاظت از آن می‌باشد. به بیان دقیق‌تر، هرچند باید در نظر داشت که تأکید بر هویت فرهنگی به معنای عدم نگاه به جوامع پیشرفته و درس نگرفتن از آن‌ها در راستای یک تحول فرهنگی نیست، بلکه بایستی با حفظ هویت فرهنگی به آرمان‌های نوسازی نیز متمسک شد، چراکه این آرمان‌ها زمینه توسعه را در جوامع سنتی فراهم می‌آورند (فرانتز، ۱۳۸۸، ص. ۱۹).

برای مدت‌ها فرهنگ به مجموعه‌ای از فعالیت‌های فکری و هنری محدود می‌شد و دخالت آن در اقتصاد مطرح نبود. حتی امروزه نیز فرهنگ، این بردار رشد و رفاه جمعی، خوب درک نشده و ارزش و جایگاه واقعی خود را بدست نیاورده است. این مسئله در کشورهای فقیر به مراتب نگران‌کننده‌تر از کشورهای صنعتی است. در این کشورها، به دلیل مشکلات اقتصادی فراوان، فرهنگ به ندرت به عنوان یک مسئله بنیادی مطرح می‌شود و اغلب قربانی اسطوره اقتصاد می‌شود. حال آن‌که، توسعه اقتصادی بدون توجه به بعد فرهنگ و یگانه شدن آن با توسعه عمومی نمی‌تواند موفق باشد (دوپوئی، ۱۳۷۴، ص. ۱۲). جامعه‌ای که از نظر فرهنگی به خود اطمینان دارد، گشودگی بیشتری نسبت به تأثیرات خارجی از خود نشان می‌دهد و سود بیشتری از آن می‌برد، درحالی‌که، جامعه‌ای که حالت دفاعی به خود می‌گیرد، بیشتر بر سنت عقیم تکیه دارد و از هرگونه تغییر ناشی از نیروهای خارجی رویگردان و مروجان چنین تغییراتی را در جامعه تحت فشار قرار می‌دهد (یونسکو، ۱۳۷۶، ص. ۲۴).

همان‌طور که پارادایم توسعه چندین دهه بر ادبیات توسعه حاکم بوده است، پژوهشگران فراوانی نیز چارچوب نظری خود را از مکتب نوسازی گرفته و در اکثر پژوهش‌هایی که در ایران انجام شده، نظریه‌های مذکور مورد تأیید واقع شده است. اما اکنون با گذشت چندین دهه از دوران نوسازی و انتقاداتی که به نظریه‌های این حوزه وارد شده، ناکارآمدی این نظریات آشکار گردیده است، به طوری که امروز شاهد تناقضاتی میان نظریه‌های مذکور و واقعیت روزمره هستیم. اندیشمندان این حوزه معتقدند که برای پیدایش توسعه بایستی همه باورهای سنتی کنار گذاشته شود، به طوری که راجرز در بحث «خرده فرهنگ روستایی» معتقد است که عمده‌ترین موانع نوسازی و توسعه از شیوه زندگی و فرهنگ روستاییان نشأت می‌گیرد و عناصری مانند انگیزه‌ها، ارزش‌ها و وجه‌نظرات در قالب خرده فرهنگ دهقانی، مانع نوآوری و پذیرش تغییرات در جوامع روستایی می‌شوند و به عنوان عوامل منفی و بازدارنده توسعه اقتصادی مطرح می‌شوند (کرم‌پور و یوسفوند، ۱۳۹۱، ص. ۱۴۱).

با توجه به آنچه گفته شد، نگارندگان مقاله حاضر با دو مسئله اصلی مواجه شدند که حاصل آن نگارش تحقیق حاضر می‌باشد. از یک سو فرهنگ به عنوان عامل مهم در توسعه جوامع روستایی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه مطرح است؛ و از سوی دیگر، برخی نظریه‌های مطرح در حوزه مکتب نوسازی، فرهنگ جوامع در حال توسعه را عاملی بازدارنده در زمینه توسعه به شمار می‌آورند. همچنین تحقیقات انجام شده در زمینه تأثیرات فرهنگ بر توسعه جوامع در کشور، اکثراً بر پایه ناکارآمدی نظریه‌های نوسازی بدون توجه به برخی حقایق، صورت گرفته است. این در حالی است که نگارندگان تحقیق حاضر در نتیجه زندگی و بحث و گفتگو با جامعه روستایی منطقه مورد مطالعه، شاهد برخی ارزش‌های فرهنگی بازدارنده در این جوامع بوده‌اند که شدت و ضعف آن‌ها در جوامع مختلف روستایی منطقه متفاوت بوده و به نظر می‌رسد که با سطح توسعه این جوامع ارتباط داشته باشند. بر این اساس، تصمیم بر آن شد تا با در نظر گرفتن رویکردی کمی، مسئله مورد نظر مورد مطالعه قرار گیرد.

در این تحقیق که هدف اصلی آن اتخاذ رویکردی بومی به نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز می‌باشد، سعی شده است تا بدون در نظر گرفتن قضاوت‌های اخیر درباره ناکارآمدی برخی نظریه‌های نوسازی، به‌ویژه جنبه‌های فرهنگی آن، ارتباط میان ویژگی‌های فرهنگی مردم روستاهای منطقه مورد مطالعه با سطح توسعه‌یافتگی این روستاها در چارچوب نظریه خرده فرهنگ

فرهنگ دهقانی نزدیک‌تر است. ثانیاً شوراهای روستایی روستاهای بزرگ‌تر و پرجمعیت‌تر تا حدی از ویژگی‌های این نظریه فاصله می‌گیرند. کرم‌پور و یوسفوند (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای با عنوان «بررسی نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز: بررسی موردی روستاهای منطقه کهمان شهرستان سلسله» عناصر فرهنگی را که راجرز در نظریه خود به عنوان موانع فرهنگی مطرح می‌کند، با روش کیفی مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که عناصر خرده فرهنگی راجرز در منطقه مورد مطالعه با انطباق نداشته و نه تنها مانعی برای توسعه منطقه نبوده، بلکه در بعضی موارد، نقش محرک را نیز داشته است. محققان در این پژوهش معتقدند که با توجه به نتایج به دست آمده، خرده فرهنگ محلی و سنن بومی، نه به عنوان مانع و معارض، بلکه پناهگاه و رقیبی برای توسعه به شمار می‌روند. بر این اساس، نگارندگان مقاله حاضر پیشنهاد می‌کنند که به جای استفاده از اصطلاح «خرده فرهنگ دهقانی راجرز» (به عنوان مانع توسعه)، از اصطلاح «خرده فرهنگ محلی» (همسو و محرک توسعه) استفاده شود.

۲. روش‌شناسی تحقیق

۲.۱. قلمرو جغرافیایی تحقیق

طبق اطلاعات ارائه شده از سوی مرکز آمار ایران، دهستان سکمن‌آباد واقع در بخش صفائیه در شمال شهرستان خوی در آذربایجان غربی و در فاصله ۴۵ کیلومتری از شهر خوی قرار گرفته است. این دهستان دارای ۳۵ روستا می‌باشد که از بین آن‌ها، تنها دو روستای زیوه و کلوانیس دارای جمعیت بیش از هزار نفر هستند. همچنین، از کل روستاهای این دهستان، ۲۷ روستا جمعیتی بالای ۱۰۰ نفر و ۸ روستا جمعیتی کمتر از ۱۰۰ نفر را در خود جای داده‌اند که شامل ۲۸۸۹ خانوار می‌باشند. زبان غالب مردم منطقه، ترکی آذربایجانی و فرهنگ آنان اسلامی-ایرانی-آذربایجانی می‌باشد. با توجه به شرایط جغرافیایی منطقه، بیشتر روستاهای دهستان سکمن‌آباد کوهستانی هستند که این امر، در کوتاه بودن فصل رشد گیاه و کشاورزی در این منطقه نقش بسزایی ایفا می‌کند. شغل اصلی مردم دهستان سکمن‌آباد، کشاورزی و دامداری است که در این بین، کشاورزی درصد بیشتری از درآمد مردم را به خود اختصاص داده است. محصولات عمده کشت شده در این منطقه عبارتند از: تخمه آفتاب‌گردان، تخمه کدو، سیب‌زمینی، گندم، جو و یونجه. مرکز بخش صفائیه نیز شهر زرآباد می‌باشد که از سال ۱۳۸۸ به عنوان مرکز شهری در تقسیم‌بندی‌های کشوری لحاظ شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

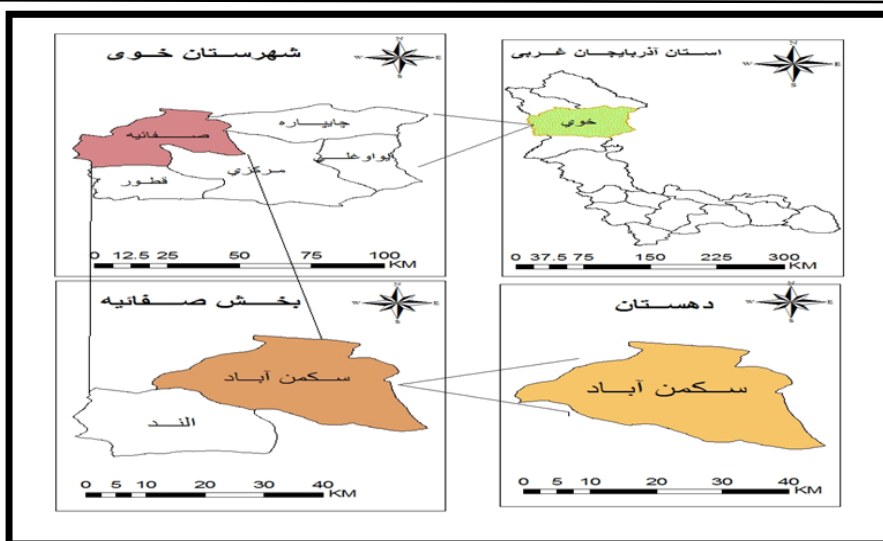
دهقانی راجرز مورد مطالعه قرار گیرد. بر این اساس، در این مقاله سعی بر آن است که عوامل بازدارنده خرده فرهنگ دهقانی در نظریه راجرز در منطقه مورد مطالعه مورد بررسی قرار گرفته و ارتباط این عوامل به عنوان عوامل بازدارنده توسعه، با سطح توسعه-یافتگی روستاهای منطقه مشخص شود. لازم به ذکر است که این تحقیق به دنبال یافتن دلایل بروز رفتارهای فرهنگی مورد نظر در نظریه راجرز نمی‌باشد، بلکه صرفاً در صدد تشخیص ارتباط بین این عوامل با سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه است. بنابراین، تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به دو سؤال زیر می‌باشد:

۱. آیا عناصر خرده فرهنگ دهقانی در نظریه راجرز در جوامع روستایی دهستان سکمن‌آباد، جزء ارزش‌های فرهنگی این جوامع به شمار می‌روند؟
۲. آیا بین عناصر فرهنگی مطرح شده در نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز و سطح توسعه در جوامع روستایی منطقه مورد مطالعه، رابطه وجود دارد؟

۱.۲. پیشینه تحقیق

در ارتباط با موضوع تحقیق حاضر هم در داخل و هم خارج کشور تحقیقات بسیار کمی صورت گرفته است که در ذیل به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

رفیع‌پور (۱۳۷۸)، در مقاله‌ای با عنوان «خرده فرهنگ دهقانی و ترویج کشاورزی» که برگرفته از پروژه‌ای با همین عنوان می‌باشد و توسط "ستاد طرح تدوین نظام ترویج کشاورزی ایران" تهیه گردیده است، به بررسی ویژگی‌های فرهنگی جوامع روستایی ایران می‌پردازد. در این پروژه، ویژگی‌های فرهنگی-قومی تعداد ۵۹۸ روستا از سراسر ایران به عنوان نمونه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است که نتایج حاصل از این طرح نشان داد که بیشتر مشکلات مربوط به ناموفقی برنامه‌های ترویجی-کشاورزی در ایران، مربوط به محدودیت امکانات تولید، کاهش جمعیت شاغل در بخش کشاورزی، ناکافی بودن امکانات رفاهی و ... می‌باشد. حمیدیان و همکاران (۱۳۸۶) در مقاله «شوراهای روستایی در بوتۀ خرده فرهنگ دهقانی راجرز (نمونه: شهرستان سبزوار)» تلاش کرده‌اند تا عوامل ناکارآمدی شوراهای روستایی را که ریشه در درون روستا دارد را در قالب تئوری خرده فرهنگ دهقانی راجرز مورد بررسی قرار دهند. در این مقاله، تعداد ۳۲ روستای نمونه در شهرستان سبزوار مورد مطالعه قرار گرفته است که نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که اولاً اعضای شورای روستایی که دارای تحصیلات ابتدایی و پایین‌تر بوده و فاقد سابقه کشاورزی می‌باشند، غالباً رفتارشان به چارچوب تئوری خرده

شکل ۱- نقشه منطقه مورد مطالعه

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

۲.۲. روش تحقیق

روش مطالعه در این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است. به منظور جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز، از مطالعات اسنادی، کتابخانه‌ای و میدانی بهره گرفته شده است. از آنجایی که تحقیق حاضر به دنبال سنجش ارتباط موجود میان عناصر فرهنگی مطرح شده در نظریه راجرز در روستاهای دهستان سکمن‌آباد با میزان توسعه‌یافتگی این روستاها می‌باشد، در مرحله نخست که هدف سنجش میزان تأثیر عناصر خرده فرهنگی یاد شده در زندگی جوامع مورد مطالعه بود، از روش میدانی (پرسشنامه‌ای) و برای تجزیه و تحلیل پاسخ‌های داده‌شده به پرسشنامه‌ها، از ضریب

همبستگی پیرسون استفاده گردید. همان‌طور که گفته شد، سطح تحلیل تحقیق حاضر، خانوارهای ساکن در روستاهای مورد مطالعه می‌باشد که برای انتخاب نمونه از میان آن‌ها، از روش تعیین حجم نمونه کوکران استفاده شد. بنابراین از میان ۲۸۸۹ خانوار، تعداد ۲۴۷ خانوار از طریق روش نمونه‌گیری احتمالی طبقه‌بندی شده انتخاب شد. در گام دوم که هدف آن تعیین سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه بود، به شیوه زیر عمل شد: معیارهایی که در این پژوهش جهت سنجش میزان توسعه-یافتگی روستاها مورد استفاده قرار گرفته‌اند، به شرح جدول ۱ می‌آشند:

جدول ۱- معیارهای سنجش سطح توسعه‌یافتگی روستاهای دهستان سکمن‌آباد

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳

کد	X۱	X۲	X۳	X۴	X۵	X۶	X۷	X۸	X۹	X۱۰	X۱۱	X۱۲	X۱۳	
معیار	درصد بلسواد	درصد شاغلین	درصد محصلان	طول جاده (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	مدرسه ابتدایی (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	مرکز خدمات (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	تعاونی (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	برق (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	آب لوله‌کشی (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	حمام (به ازای هر خانوار)	مرکز بهداشت (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	خانه بهداشت (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	پایگاه بهداشت (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	
کد	X۱۴	X۱۵	X۱۶	X۱۷	X۱۸	X۱۹	X۲۰	X۲۱	X۲۲	X۲۳	X۲۴	X۲۵	X۲۶	X۲۷
معیار	مرکز تسهیلات زایمان (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	پزشک (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	دندان‌پزشک (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	ازای هر نفر ۱۰۰۰ (مدرسه راهمبایی به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	بیمار (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	بهورز (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	دامپزشک (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	نانوایی (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	تعمیرگاه (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	صندوق پست (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	دفتر پست (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	دفتر مخابرات (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	اینترنت (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰	وسیله نقلیه عمومی (به ازای هر نفر) ۱۰۰۰

مقدار آن کمتر از ۰/۵ باشد، شاخص Q_i بیانگر نگرش منفی اکثریت است. بطور کلی، وقتی مقدار V برابر ۰/۵ است، بیانگر نگرش توافقی متخصصان ارزیابی است (بزازی، اسانلو و کریمی^۲، ۲۰۱۱، ص. ۲۵۵۱).

▪ به دست آوردن سه فهرست مرتب شده از S و R و Q جواب بهینه (سازشی) گزینه‌ای است که کمترین Q را دارد، اگر دو شرط وجود داشته باشد:
الف) شرط اول برقراری رابطه زیر است:

$$Q(A^{(i)}) - Q(A^{(1)}) \geq DQ$$

که در آن $A^{(1)}$ و $A^{(2)}$ به ترتیب، گزینه‌های اول و دوم هستند و $DQ = \frac{1}{(i-1)}$ و i نشان‌دهنده تعداد آلترناتیوها می‌باشد.

در صورت نقض شرط اول، هر دو گزینه در مجموعه جواب بهینه قرار می‌گیرند.

ب) شرط دوم این است که $A^{(1)}$ باید همچنین از نظر S یا R نیز بهترین رتبه را داشته باشد.

در صورت نقض شرط دوم، مجموعه جواب بهینه، گزینه اول تا m ام را شامل خواهد شد به طوری که m باید در شرط زیر صدق کند (چن و تزنگ^۳، ۲۰۱۱، ص. ۱۲۱۷۳).

$$Q(A^{(m)}) - Q(A^{(1)}) < DQ$$

۳. مبانی نظری تحقیق

از آنجایی که توسعه به عنوان یکی از دستاوردهای انسان به شمار می‌رود، در محتوا و نمود دارای مختصات فرهنگی است و بر تحول ارگانیک دلالت دارد. هدف از توسعه، ایجاد زندگی پرثمره‌ای است که توسط فرهنگ تعریف قابل تعریف است (میسرا، ۱۳۶۶، ص. ۶). یکی از مکاتب مطرح در زمینه توسعه، به ویژه توسعه روستایی، مکتب نوسازی است که قالب فکری بسیاری از نظریه‌پردازان توسعه را تشکیل داده است. این مکتب، ریشه در سنت‌های فکری علوم اجتماعی دارد که از آن جمله می‌توان به مکاتب تکامل‌گرایی، اشاعه‌گرایی و ساختاری که بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری نظریه‌های مکتب نوسازی داشته‌اند، اشاره کرد (قادری، ۱۳۸۵، ص. ۱۲۶). مکتب نوسازی از آغاز پیدایش خود سه مرحله متفاوت را پست سر گذاشته است. در اولین مرحله، نظریه‌پردازان این مکتب بر انتشار سبک زندگی، نوآوری‌های تکنولوژیک و فردگرایی تأکید کرده و تلاش می‌کردند تا سکولاریسم، مادی‌گرایی، غرب‌گرایی و فرهنگ

برای وزن‌دهی به معیارهای مورد نظر، از مدل آنتروپی در محیط نرم افزار Excel 2007 استفاده شد. سپس با استفاده از مدل تصمیم‌گیری VIKOR، معیارها در محدوده مورد مطالعه ارزش‌گذاری شدند.

VIKOR

گام‌های روش ویکور به طور خلاصه در زیر آورده شده است:

▪ تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری

▪ محاسبه ماتریس نرمال، با توجه به فرمول زیر:

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^{in} x_{ij}^2}}$$

(البته در برخی از مطالعات، این گام محاسبه نمی‌شود و

مستقیم با اعداد غیر نرمال الگوریتم ادامه می‌یابد)

▪ محاسبه ایده‌آل مثبت (f_i^+) و منفی (f_i^-)

$$f_i^* = \max_j f_{ij}; \quad f_i^- = \min_j f_{ij}$$

▪ محاسبه شاخص مطلوبیت (S) و شاخص نارضایتی (R)

برای هر گزینه، طبق فرمول زیر:

$$S_j = \sum_{i=1}^n w_i \cdot \frac{f_i^* - f_{ij}}{f_i^* - f_i^-}; \quad R_j = \max_i \left[w_i \cdot \frac{f_i^* - f_{ij}}{f_i^* - f_i^-} \right]$$

W_j وزن معیار j است.

▪ محاسبه شاخص ویکور که همان امتیاز نهایی هر گزینه

می‌باشد و کمتر بودن آن، مطلوب‌تر بوده و با استفاده از رابطه زیر بدست می‌آید (اپریکو و تزنگ^۱، ۲۰۰۶، ص. ۵۱۶).

$$Q_j = v \cdot \frac{S_j - S^-}{S^* - S^-} + (1-v) \cdot \frac{R_j - R^-}{R^* - R^-}$$

که در آن

$$S^* = \min s_j, S^- = \max S_j \\ R^* = \min s_j, R^- = \max R_j$$

$$\left[\frac{S_j - S^*}{S^- - S^*} \right]$$

بیانگر نسبت فاصله از راه‌حل ایده‌آل منفی

گزینه i ام می‌باشد. به بیان دیگر، موافقت اکثریت برای نسبت i ام است.

$$\left[\frac{R_j - R^*}{R^- - R^*} \right]$$

بیانگر نسبت فاصله از راه‌حل ایده‌آل گزینه

i ام و به معنی مخالفت با نسبت گزینه i ام است.

بنابراین، هرگاه مقدار V بزرگتر از ۰/۵ باشد،

شاخص Q_i منجر به اکثریت موافق می‌شود، و در شرایطی که

پیشگامان اصلی نظریه مدرنیزاسیون یا نوسازی همچون راجرز، ایزنشتات و دیوش معتقدند که مردم در روند نوسازی به سرعت روش زندگی خود را از حالت سنتی به وضعی پیچیده‌تر و برخوردار از تکنولوژی پیشرفته‌تر تغییر می‌دهند. در اکثر موارد، نظریه نوسازی به عنوان یک ابزار مفهومی عمیق و گسترده در چارچوب نظریه رشد مطرح می‌شود. عوامل اقتصادی در کانون نوسازی قرار می‌گیرند و توسعه به عنوان فرآیندی تلقی می‌شود که جوامع با طی یک سری از مراحل (که از تاریخ توسعه غرب نشأت گرفته است) این مسیر را می‌گذرانند. دخالت عناصر غیر اقتصادی نظیر تجربیات اجتماعی، باورها، ارزش‌ها، آداب و سنن نیازمند توجه به گستره‌ای از عقاید مرسوم در ارتباط با توسعه، بدون در نظر گرفتن بعد اقتصادی آن است. هر چند نوسازی و توسعه هر دو دارای رابطه تنگاتنگ با ابعاد اقتصادی می‌باشند، با این وجود، به عوامل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نیز بستگی دارند. بر اساس این نظریه، عوامل غیراقتصادی باید در حالتی پایدار همراه با منطق سرمایه‌داری برای رشد اقتصادی بکار روند و پرسش‌هایی نظیر هنجارها، بنیادها و ... که مانع یا وسیله‌ای برای فرآیند نوسازی به شمار می‌آیند، باید مطرح شوند. بنابراین، نقاط کلیدی مکتب نوسازی عبارتند از:

۱. نوسازی مستلزم ترکیبی از عوامل توسعه مانند تغییرات فناوری، انباشت سرمایه، تغییر ارزش‌ها و رفتارها می‌باشد و در اکثر محاسبات، بیشترین اهمیت را به متغیرهای اجتماعی شامل ارزش‌ها، اعتقادات و آداب و رسوم می‌دهد.
۲. هر چند منشأ پخش از بیرون می‌باشد، اما فرآیند نوسازی ضرورتاً وابسته به عوامل داخلی هر جامعه می‌باشد. ساختارهای نامناسب کشورهای توسعه‌نیافته، از جمله دلایل ذاتی توسعه‌نیافتگی آن‌ها محسوب می‌شود. در صورتی که تغییرات ساختاری در کشورهای توسعه‌نیافته بتواند غالب شود، رشد و نوسازی به سرعت جریان پیدا خواهد کرد.
- طرفداران این نظریه معتقدند کشورهای جهان سوم فاقد عناصر و خصوصیات توسعه هستند. با انتقال و تراوش خصوصیات فرهنگی کشورهای توسعه‌یافته به کشورهای در حال توسعه است که توسعه آن‌ها امکان‌پذیر می‌شود؛ در غیر این صورت، توسعه‌نیافتگی نتیجه مقاومت در برابر این تراوش است (بوذرجمهری و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۸۴، صص. ۲۷-۲۸).
- مکتب نوسازی در زمینه توسعه روستاها، شامل نظریه‌های متعددی با گرایش‌های متفاوت می‌باشد. یکی از نظریه‌های مهم

فردگرا را به عنوان عوامل مهم توسعه جوامع معرفی نمایند (لرنر^۴، ۱۹۸۵، ص. ۶۴). نظریه پردازان مکتب نوسازی با تأکید بر نقش رسانه‌های گروهی، این رسانه‌ها را عاملی مهم در تسریع روند توسعه قلمداد می‌کردند و نقش آن‌ها را در سه جنبه متفاوت توسعه، مؤثر می‌دانستند (مک کوئیل^۵، ۲۰۰، ص. ۸۴). این سه جنبه عبارتند از:

۱. توسعه اقتصادی: رسانه‌های گروهی نقش مؤثری در انتشار بسیاری از نوآوری‌های فنی و اجتماعی که در جهت دستیابی به نوسازی ضروری می‌باشند، دارند (راجرز^۶، ۱۹۶۲، ص. ۲۷).
 ۲. سواد و توسعه فرهنگی: رسانه‌های گروهی می‌توانند در توسعه سواد، مهارت‌های ضروری و تکنیک‌های مدرن مفید باشند. این رسانه‌ها دولت‌ها را تشویق می‌کنند تا افکار عمومی را به سمت مدرنیته سوق دهند.
 ۳. توسعه هویت ملی: رسانه‌های گروهی می‌توانند از هویت ملی در کشورهای جهان سوم حمایت کرده و باعث توسعه فرهنگ دموکراتیک در این جوامع شوند.
- مرحله دوم رشد مکتب نوسازی با پیدایش یک سری نظریات انتقادی نسبت به دیدگاه یک‌سونگرانه این مکتب به بعد توسعه جوامع، در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ مطرح می‌شود. در این مرحله، نظریه‌پردازان این مکتب به تأکید بر اشاعه امپریالیسم، سلطه فرهنگی - اقتصادی غرب و نیز تأکید بر جایگزینی فرهنگ غربی به جای فرهنگ محلی در کشورهای در حال توسعه، انتقاد کردند (چرام^۷، ۱۹۸۰، ص. ۸۵). که این امر به دلیل انتقادهای شدیدی بود که در این دهه نسبت به رویکرد یک جانبه مکتب نوسازی از جانب نظریه‌پردازان دیگر مکاتب توسعه صورت گرفت. بنابراین، نظریه‌پردازان این مکتب مجبور شدند نگرش خود را تغییر دهند، هر چند که در عمل پایبند به عقاید نظریات مکتب نوسازی کلاسیک بودند.
- مکتب نوسازی در مرحله سوم رشد خود که از اواخر ۱۹۹۰ میلادی شروع شده است، انعطاف بیشتری از خود نشان داده است. در این مرحله، نوسازان رویکرد متعادل‌تری را در ارتباط با توسعه در دستور کار خود قرار داده‌اند. آنان به جای تأکید بر تسلط فرهنگ خاصی بر جوامع در حال توسعه، سعی دارند تا تناقضات موجود در فرآیند نوسازی را برطرف نمایند که در این راستا آنان به دنبال ارائه توضیح درباره پیامدهای مدرنیته برای افراد جوامع در حال توسعه می‌باشند (گیدنز^۸، ۱۹۹۱، ص. ۲۹).

دهقانان استوار است، فقدان این روحیه به مثابه یکی از دلایل عدم موفقیت بسیاری از برنامه‌های توسعه روستایی در جوامع دهقانی است.

• تصور خیر محدود؛

علاوه بر راجرز، فاستر^۱ نیز معتقد است که دهقانان همواره تصور می‌کنند که چیزهای مطلوب در زندگی (نظیر زمین، ثروت، دوستی، عشق، قدرت و امنیت) به میزان محدود و کمی وجود دارند و با توجه به قدرت و توانایی دهقانان، سهم موجود آنان را نمی‌توان افزایش داد. لذا با توجه به نظام بسته ده، پیشی گرفتن یک فرد در این زمینه، ظاهراً به قیمت ضرر و زیان دیگران تمام می‌شود.

• فقدان نوآوری؛

دهقانان معمولاً در عکس‌العمل نسبت به ایده‌های تازه، فاقد نوآوری می‌باشند. آن‌ها اغلب اعمالی را که توسط اجدادشان رعایت می‌شده است، دنبال می‌کنند و در بسیاری موارد نسبت به شقوق دیگر شناخت و آگاهی ندارند (از کیا، ۱۳۸۷، صص. ۱۲۲-۱۲۱).

• تقدیرگرایی؛

راجرز معتقد است که دهقانان تمام رویدادها و اتفاقات را غیر قابل برگشت و تعیین شده از قبل می‌دانند که به وسیله یک نیروی واحد فرا طبیعی انجام می‌گیرند.

• خانواده‌گرایی؛

خانواده‌گرایی عبارت از وابستگی اهداف فردی به اهداف خانوادگی است. خانواده‌گرایی یکی از عناصر خرده فرهنگ دهقانی بوده و بیانگر اهمیتی است که دهقانان برای خانواده به عنوان یک گروه مرجع قائل‌اند. خانواده‌گرایی یکی از عناصر نیرومند فرهنگی است که هم به عنوان سدی در مقابل دگرگونی و هم به عنوان قربانی آن عمل می‌کند.

• فقدان همدلی؛

لونر^{۱۰} «همدلی» را به میزان توانایی فرد در تصور خویش در نقش دیگران تعریف کرده است. وی همدلی را عنصر مرکزی در نوسازی جامعه دهقانی می‌داند که نقش میانجی و تسهیل‌کننده سایر متغیرهای نوسازی را دارد (امیرانی، ۱۳۷۲، ص. ۱۰۴).

• پایین بودن سطح آرزوها و تمایلات؛

اکثر محققان روستایی معتقدند که سطح خواسته‌ها و آرزوها در جامعه دهقانی بسیار پایین است. در واقع آنان به پایین‌ترین سطح خواسته‌ها و تمایلات راضی هستند و همین مسئله منجر به فقدان امکانات خواهد شد.

و محوری در مکتب نوسازی، نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز است. نظریه خرده فرهنگ دهقانی بر ضعف و نقصان خرده فرهنگ‌ها تأکید دارد (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۱، ص. ۹۳). در تعریف خرده فرهنگ باید گفت «خرده فرهنگ به شیوه زندگی متمایز یک گروه در جامعه‌ای پیچیده اشاره دارد. خرده فرهنگ به طور خاص، باورها، ارزش‌ها، نظام‌های نمادین و اشیاء مصنوع حاوی معنا را شامل می‌شود، ولی می‌تواند بسط یابد و ساختارهای نهادی و سازمانی مناسبات را نیز در بر گیرد. خرده فرهنگ ممکن است نسبت به فرهنگ مرسوم گروه‌های مسلط، انحراف داشته باشد یا ضدفرهنگ مسلط باشد. برخی خرده فرهنگ‌ها نیز ممکن است حول کانون‌های غیرهنجارین هویت اجتماعی و تمایز اجتماعی شکل بگیرد و در تقابل با فرهنگ مسلط نباشد (جلایی‌پور و محمدی، ۱۳۸۸، ص. ۴۹۴). براساس نظریه راجرز، برنامه‌های دگرگونی اجتماعی در روستا اگر بر پایه شناخت ارزش‌ها، وجه‌نظرات و انگیزه دهقانان استوار نباشد، به شکست منجر می‌شود. لذا مجریان برنامه‌های توسعه روستایی باید ویژگی‌های فرهنگی و جمعیتی مخاطبان و گیرندگان برنامه‌های خود را به دقت مد نظر داشته باشند. وی برای خرده فرهنگ دهقانی ویژگی‌هایی از این قبیل بر می‌شمارد (حمیدیان، جوان و یاسوری، ۱۳۸۶، ص. ۱۲۳ و امیرانی، ۱۳۷۲، ص. ۱۰۴):

۱. عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی؛

۲. تصور خیر محدود؛

۳. فقدان نوآوری؛

۴. تقدیرگرایی؛

۵. پایین بودن سطح آرزوها و تمایلات؛

۶. عدم چشم‌پوشی از منافع آبی به خاطر منافع آبی؛

۷. کم اهمیتی به عامل زمان؛

۸. خانواده‌گرایی؛

۹. وابستگی به قدرت دولت؛

۱۰. محلی‌گرایی؛

۱۱. فقدان همدلی؛

در ادامه بحث به تشریح هر یک از عناصر خرده فرهنگ دهقانی نظریه راجرز می‌پردازیم:

• عدم اعتقاد متقابل در روابط شخصی؛

به اعتقاد راجرز، از ویژگی‌های جوامع دهقانی، عدم اعتقاد متقابل، بدگمانی و حيله‌گری در روابط شخصی است. از آنجایی که یکی از پایه‌های اساسی توسعه روستایی بر تعاون و همکاری

• عدم چشم‌پوشی از منافع آبی به خاطر منافع آبی؛

بر این اساس، دهقانان تمایل کمی به پس‌انداز دارند. ایسوپ فابل^{۱۱} خاطر نشان می‌کند که دهقانان خرده‌پا به دلیل داشتن سطح پایین درآمد و زندگی و لزوم صرف درآمدهای به دست آمده جهت رفع نیازهای زندگی، تمایل کمتری به اندوختن پس‌انداز دارند.

• کم‌اهمیتی به عامل زمان (دیدگاه زمانی محدود)؛

زندگی دهقانان براساس واحدهای زمانی بزرگ و عمده، همچون طلوع و غروب خورشید است تا ثانیه و ساعت. دهقانان خرده‌پا تمایل دارند که بر بعد زمان تأکید چندانی نداشته باشند، به گونه‌ای که کاشت محصولات در روز معین و برنامه‌ریزی‌های ۵ ساله برای آن‌ها ضرورت و کارکردی ندارد. از آنجایی که دهقانان درک دقیقی از زمان ندارند، به هیچ عنواناً آینده‌نگر نیستند.

• وابستگی به قدرت دولت؛

دهقانان معمولاً نسبت به دولت بدبین هستند و تا حد امکان از آن دوری می‌کنند. دلیل آن این است که مدت‌ها توسط افراد غریبه به استثمار در آمده بودند. با این وجود، از سوی دیگر نیز به دولت وابستگی دارند و رفع بسیاری از نیازهای خود را به عهده دولت می‌گذارند.

• محلی‌گرایی؛

دهقانان خرده‌پا عموماً در محیط محلی احاطه شده‌اند و به شرایط اجتماعی، اقتصادی و طبیعی محل محدود هستند. این امر تا حدودی نیز ناشی از ضعف وسایل ارتباطی است (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۱، ص. ۹۴).

۴. یافته‌های تحقیق

هدف این تحقیق پاسخ‌گویی به دو سؤال مطرح شده در پژوهش است که در ذیل به صورت مجزا، پاسخ داده خواهد شد.

الف) آیا عناصر خرده‌فرهنگ دهقانی در نظریه راجرز، در جوامع روستایی دهستان سکمن‌آباد، جزء ارزش‌های فرهنگی این جوامع به شمار می‌آید؟

برای پاسخگویی به این سؤال، نگارندگان از طریق محاسبه ضریب همبستگی پیرسون برای پاسخ‌های داده شده به سؤالات پرسشنامه، اقدام به ارزیابی نتایج کردند که نتایج حاصل از آن در جدول ۲ آورده شده است.

- عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی

به منظور آزمودن میزان تأثیر این عنصر فرهنگی در زندگی جوامع روستایی مورد مطالعه، سعی شد از پرسش‌هایی در ارتباط با روابط کاری و اقتصادی استفاده شود که نتایج حاکی از آن، این است که عنصر فرهنگی عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی، همه روستاها، به جز روستای ممش‌خان، جزء ارزش‌های خرده فرهنگی این جوامع به شمار می‌آید. به عبارت دیگر، میزان احتمال محاسبه شده برای عنصر عدم اعتماد متقابل در ۳۴ روستا از سطح آلفای ۰/۰۵ کمتر است؛ لذا وجود عنصر فرهنگی مورد نظر در خرده فرهنگ جوامع این روستاها به جز روستای ممش‌خان تأیید شد.

- تصور خیر محدود

برای سنجش میزان تأثیرات این عنصر فرهنگی، پرسش‌هایی در ارتباط با استفاده سایر افراد روستا از منابع عمومی روستا مطرح شد که نتایج حاصل از بررسی‌پاسخ‌های داده شده به این پرسش‌ها نشان می‌دهد که به جز روستاهای ممش‌خان و کلوانیس، در سایر روستاهای دهستان سکمن‌آباد، میزان احتمال محاسبه شده برای این عنصر فرهنگی از سطح آلفای ۰/۰۵ کمتر بوده؛ لذا این عنصر جزء خرده فرهنگ جوامع روستایی مذکور می‌باشد که با عنصر فرهنگی عدم اعتماد متقابل در روابط شخصی ارتباط نزدیکی دارد.

- فقدان نوآوری

برای سنجش تأثیرات این عنصر فرهنگی، یافته‌ها حاکی از آن است که در اکثر جوامع مورد مطالعه، از نوآوری بخصوص در زمینه کشاورزی حمایت می‌شود، و این در حالی است که در بعضی جوامع، نوعی عدم اعتماد نسبت به تکنولوژی جدید قابل مشاهده است. نتایج نشان داد که در روستاهای قریس، کلوانیس، اریکلو، آغ‌باش، علی‌شیخ، قورقان، قره‌قوش سفلی، قیزوانی، ملا اسمائیل، سنت، آغ بلاغ سفلی، دنبکی، قارنجا، قزلداش علیا، دمدم، قره آغاج، اشگفتی، قره قوش علیا، گله‌پران و محمد شلی میزان احتمال محاسبه شده برای عنصر فرهنگی فقدان نوآوری از سطح آلفای ۰/۰۵ کمتر بوده و مردم حاضر به استفاده از تکنولوژی نو بدون اطمینان از کارآرایی آن نمی‌باشند. به عبارت دیگر، مردم این روستاها اعتماد بیشتری نسبت به روش‌های سنتی در کشاورزی نسبت به روش‌های نوین از خود نشان می‌دهند و این در حالی است که در سایر روستاها، این احتمال از سطح آلفای ۰/۰۵ بالاتر است؛ لذا، نوآوری بیشتر مورد استقبال مردم قرار گرفته و در برخی موارد حتی روش‌های سنتی را نیز مورد انتقاد قرار داده‌اند.

- تقدیرگرایی

عنصر تقدیرگرایی از جمله عناصر فرهنگی است که در تمام جوامع روستایی مورد مطالعه، جزء ارزش‌های فرهنگی به شمار می‌آید. یافته‌ها نشان می‌دهند که این عنصر، نقش بسزایی در زندگی مردم روستایی دهستان سکمن‌آباد ایفا می‌کند و میزان احتمال محاسبه شده برای تمامی روستاهای مورد نظر از سطح آلفای ۰/۰۵ پایین‌تر است که این مسئله نشان‌دهنده تأثیر عنصر تقدیرگرایی به عنوان یک ارزش فرهنگی در روستاهای مورد نظر است. به عبارت دیگر، این جوامع موفقیت و عدم موفقیت خود را نتیجه تقدیر و شانس می‌دانند و معتقدند که هر چقدر هم تلاش کنند، در نهایت همان خواهد شد که سرنوشت برای آن‌ها رقم زده است. علاوه بر این، از آنجایی که مردم این منطقه دارای ارزش‌های مذهبی قدرتمندی نیز می‌باشند، بسیاری از روستاییان منطقه معتقد هستند که خواست خدا حاکم بر سرنوشت آنان است و بیشترین نقش را در شرایط زندگی آن‌ها ایفا می‌کند.

- پایین بودن سطح آرزوها

در این زمینه پرسش‌هایی درباره رضایت افراد از پایگاه اجتماعی خود، دیدگاه آنان نسبت به تحصیلات فرزندانشان و سطح زندگی‌شان به عمل آمد. نتایج به دست آمده حاکی از پایین بودن میزان احتمال محاسبه شده در روستاهای اریکلو، قورقان، قره قوش سفلی، قیزوانی، کولوس، ملا اسمائیل، سنت، قزل داش سفلی، قزل داش علیا، قره قوش علیا، دمدم، گله-پران و محمد شلی از سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد که این مسئله بیانگر تأثیر عنصر فرهنگی «پایین بودن سطح آرزوها» در زندگی مردم این روستاها به عنوان یک ارزش فرهنگی است و ایندرا حالی است که این احتمال برای سایر روستاها از سطح آلفای ۰/۰۵ بالاتر بوده که نشان‌دهنده پایین بودن تأثیر عنصر فرهنگی مذکور در زندگی مردم این روستاها است. همچنین این عنصر فرهنگی ارتباط نزدیکی با وجود عنصر تقدیرگرایی در این جوامع دارد.

- دیدگاه زمانی محدود

با توجه به ماهیت فعالیت‌های اقتصادی در منطقه مورد مطالعه که بیشتر شامل کشاورزی و دامداری می‌باشد، مردم بیشتر فعالیت‌های خود را به صورت شبانه‌روزی، و نه ساعتی، برنامه‌ریزی می‌کنند. نتایج به دست آمده نیز وجود دیدگاه زمانی محدود در روستاهای شوریک، اریکلو، قیزوانی، کولوس، سنت، قزل داش سفلی، قزل داش علیا، کاپوت و محمد شلی

را تأیید می‌نمایند. به عبارت دیگر، میزان احتمال محاسبه شده برای عنصر «دیدگاه زمانی محدود» در این روستاها، از سطح آلفای ۰/۰۵ کمتر است. همچنین، با توجه به عدم تنوع مشاغل در این روستاها، مردم سعی در انجام امور کشاورزی در طولانی‌ترین زمان ممکن را دارند تا از این طریق بتوانند در طول فصل کشاورزی، خود را مشغول کارهای زمین‌داری نمایند. لازم به ذکر است که حتی در زمینه مدت زمان آبیاری، نوبت آبیاری به صورت روزانه در روستاهای مورد نظر محاسبه می‌شود. درحالی که در سایر روستاها وجود عنصر فرهنگی مذکور به عنوان یک ارزش فرهنگی رد شده است.

- خانواده‌گرایی

از نظر راجرز، «خانواده‌گرایی» عبارت است از: «وابستگی اهداف فردی به اهداف خانوادگی و اهمیتی که دهقانان برای خانواده به عنوان یک گروه مرجع قائل می‌باشند». با توجه به نتایج به دست آمده از پرسشنامه‌ها، در تمامی روستاهای دهستان سکمن-آباد مردم وابستگی شدیدی به خانواده از خود نشان داده‌اند. در این جوامع، بعضی از خانواده‌ها در مقابل استقلال فرزندان ذکور خود مقاومت نشان می‌دهند و این امر را نوعی حمایت و وظیفه در قبال فرزندان خود می‌پندارند. این جوامع، فرزندان ذکور خود را جزئی از اقتصاد خانواده قلمداد کرده و همراهی با خانواده را جزئی از وظایف فرزندان خود می‌دانند. در موارد دیگر نیز، این حمایت‌ها جنبه مثبت داشته و باعث موفقیت فرزندان آنان شده است. بنابراین، نتایج حاصل از محاسبه میزان احتمال تأثیر عنصر «خانواده‌گرایی» در روستاهای مورد مطالعه کمتر از سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد که این امر نشان‌دهنده وجود خانواده-گرایی به عنوان یک ارزش فرهنگی قدرتمند در این جوامع روستایی است.

- وابستگی به دولت

با توجه به نظر راجرز، دهقانان وجهه نظری ترکیبی از «دشمنی» و «وابستگی» را نسبت به دولت از خود نشان می‌دهند. نتایج تحقیق حاضر حاکی از آن است که مردم دهستان سکمن‌آباد نسبت به دولت دیدگاه مثبتی دارند ولی از نظر وابستگی، وابستگی شدیدی را از خود نسبت به دولت نشان می‌دهند. در تمامی روستاهای دهستان سکمن‌آباد، میزان احتمال محاسبه شده برای عنصر فرهنگی «وابستگی به

دولت» از سطح آلفای ۰/۰۵ کمتر است که این میزان احتمال به معنای وجود احساس نیاز شدید در این جوامع نسبت به حمایت‌های دولتی است. مردم این منطقه به نهادهای ارائه شده از سوی دولت اعتماد کامل داشته و بدون هیچ‌گونه آگاهی از کارایی آن‌ها، حاضر به استفاده از آن‌ها می‌باشند. به عبارت دیگر، مردم به دولت به عنوان یک کارشناس خیره نگاه می‌کنند که دارای آگاهی‌های فراتری از مردم محلی می‌باشد. همچنین مردم دولت را مسئول آبادانی روستای خود می‌دانند و ساخت مدرسه، جاده و سایر زیرساخت‌ها را جزء وظایف دولت دانسته و هیچ‌گونه مسئولیتی در قبال موارد ذکر شده در خود احساس نمی‌کنند و احساس مسئولیت آنان تنها در ارتباط با مسائل شخصی خودشان است، این احساس وابستگی به دولت تا حدی است که حتی آنان برای مشارکت در آبادانی روستا انتظار دریافت دستمزد از سوی دولت را دارند.

- محلی‌گرایی

«محلی‌گرایی» در نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز اشاره به «میزان گرایش فرد به قرارگیری درون نظام اجتماعی خود تا خارج از آن» دارد. دو تعبیر عمده در مقابل محلی-گرایی وجود دارد که عبارتند از: تحرک جغرافیایی و استفاده از وسایل ارتباط جمعی. با توجه به نتایج حاصل از تحلیل پاسخ‌های جوامع روستایی مورد مطالعه، مشخص شد که اکثریت پاسخگویان سالی چند بار به شهرهای اطراف مسافرت داشته‌اند. علاوه بر این، تمامی پاسخ‌گویان دارای وسایل ارتباط جمعی از جمله تلویزیون و رادیو می‌باشند. به عبارت دیگر، میزان احتمال محاسبه شده برای این عنصر فرهنگی در جوامع روستایی مورد نظر از سطح آلفای ۰/۰۵ بالاتر است. بر این اساس، وجود محلی‌گرایی به عنوان یک ارزش فرهنگی در این جوامع رد شد، به این معنی که جوامع روستایی مورد مطالعه دارای فرهنگ محلی‌گرا نبوده و گسترش وسایل ارتباطی و ارتباط جمعی و نیز وجود راه‌های مناسب جهت مسافرت و جابه‌جایی در این روستاها، آنان را از انزوای جغرافیایی خارج کرده است.

- همدلی

مفهوم «همدلی» اشاره به میزان توانایی فرد در تصور خویش در نقش دیگران دیگران دارد. در این رابطه راجرز معتقد است که میزان همدلی در فرهنگ دهقانی کمتر از جوامع شهری است. برای سنجش این عنصر فرهنگی از روستاییان خواسته شد که خود را به صورت جداگانه در هر یک از نقش‌های بخش‌دار، نماینده مجلس و رئیس جمهور فرض کرده و به سؤالات مطرح شده در پرسشنامه پاسخ دهند. نتایج نشان داد که میزان احتمال محاسبه شده برای روستاهای شوریگ، قینر علیا، کولوس، ملا اسمائیل، سنت، دنبکی، قزل داش سفلی، دمدم، قزلجا و کاپوت از سطح آلفای ۰/۰۵ کمتر است و این مسئله نشان‌دهنده عدم تأیید که عنصر وجود همدلی در روستاهای ذکر شده به عنوان یک ارزش فرهنگی است و ایندر حالی است که در سایر روستاهای دهستان مورد مطالعه، میزان این احتمال بالاتر از سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد. همچنین در روستاهایی که از توانایی همدلی کمتری برخوردار بودند، پاسخگویان از توانایی درک این موضوع ناتوان بوده و علیرغم قابل فهم و بسته بودن (طیف لیکرت) سؤالات پرسش‌نامه، در هنگام پاسخ‌گویی به سؤالات پرسشنامه با مشکلاتی روبرو بودند.

- عدم توانایی چشم‌پوشی از منافع آبی به خاطر منافع آبی

به اعتقاد راجرز، این ارزش دلالت بر «معوق گذاشتن نیازهای فوری به منظور کسب نفع بیشتر در آینده» دارد. در تحقیق حاضر، از جوامع روستایی مورد بررسی، پرسش‌هایی در زمینه چگونگی استفاده از دارایی‌های مالی‌شان پرسیده شد. بر پایه پاسخ‌های ارائه شده مشخص شد که در جوامع روستایی دهستان سکمن‌آباد، عنصر فرهنگی مورد نظر یک ارزش فرهنگی به شمار نمی‌رود. به عبارت دیگر، میزان احتمال محاسبه شده برای این عنصر فرهنگی از سطح آلفای ۰/۰۵ بالاتر است. بر این اساس، این فرض که جوامع روستایی مورد مطالعه از توانایی چشم‌پوشی از منافع آبی برخوردار نیستند، رد شد.

جدول ۲- ضریب همبستگی به دست آمده برای عناصر فرهنگی نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز

در روستاهای دهستان سکمن آباد

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

عناصر	روستا	عدم اعتماد متقابل	تصور خیر محدود	فقدان ناآوری	تقدیر گرایی	انگیزه پیشرفت	سطح آرزوها و پایین بودن انگیزه پیشرفت	دیدگاه زمانی محدود	خانواده گرایی	ولاستگی به قدرت دولت	محل گرایی	هدلی	خاطر متافع آبی، خاطر متافع آبی	چشم پوشی از عدم توانایی
		ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی	ضریب همبستگی
هدر		۰/۰۰۴	۰/۰۰۵	۰/۴۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۵۶	۰/۰۶۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸	۰/۰۵۱	۰/۸۸۸	۰/۸۷۱	
گوریک		۰/۰۰۰	۰/۰۱۵	۰/۰۵۳	۰/۰۰۰	۰/۳۳۸	۰/۰۴۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۲۷	۰/۰۶۶	۰/۵۳۱	
قوردیک علیا		۰/۰۲۶	۰/۰۰۸	۰/۷۵۹	۰/۰۰۰	۰/۴۷۷	۰/۵۵۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۲۰	۰/۶۳۶	۰/۱۱۱	۰/۳۳۸	
قوردیک سفلی		۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۵۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۵۶	۰/۰۹۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۹۰	۰/۰۷۷	۰/۲۴۴	
قریس		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۴۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۳	۰/۰۸۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۱۱	۰/۰۸۱	۰/۰۵۲	
شوریک		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۱۰	۰/۰۰۰	۰/۸۸۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۶۰	۰/۰۴۱	۰/۰۸۳	
کلواتیس		۰/۰۴۲	۰/۰۵۳	۰/۵۵۱	۰/۰۱۰	۰/۸۰۱	۰/۰۷۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۸۸	۰/۰۶۱	۰/۷۱۱	
گیلدور		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۳۸	۰/۰۰۰	۰/۰۷۰	۰/۰۶۴	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۴۲	۰/۹۸۱	۰/۳۸۸	۰/۸۸۹	
اریکلو		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۲۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۳	۰/۰۵۸	۰/۰۶۴	
آغ باش		۰/۰۴۰	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۱۱	۰/۰۵۱	۰/۰۰۰	۰/۰۱۰	۰/۰۳۳	۰/۰۷۱	۰/۴۱۱	۰/۰۹۱	
علی شیخ		۰/۰۰۰	۰/۰۱۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۸۴	۰/۱۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۶۶۱	۰/۳۳۳	۰/۱۱۱	
قورقان		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۰	۰/۵۱۱	۰/۲۲۵	
قره قوش سفلی		۰/۰۱۰	۰/۰۰۰	۰/۰۴۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۸	۰/۰۸۸	۰/۰۵۸	
فیزوانی		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۲۱	۰/۱۱۳	۰/۰۵۰	
قینر علیا		۰/۰۴۱	۰/۰۰۰	۰/۸۸۱	۰/۰۱۱	۰/۰۵۰	۰/۰۵۰	۰/۰۰۰	۰/۰۳۱	۰/۰۰۰	۰/۷۱۱	۰/۰۲۵	۰/۱۱۱	
گرم دره		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۶۰	۰/۰۵۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۰/۰۸۴	۰/۵۵۱	
ممش خان		۰/۵۵۱	۰/۰۵۳	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	۰/۱۴۴	۰/۰۷۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۱۰	۰/۰۵۰	۰/۷۷۷	۰/۳۹۱	
کولوس		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۶۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۵۵	۰/۰۰۴	۰/۳۰۱	
ملا اسماعیل		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۹	۰/۰۶۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۴۴	۰/۰۰۰	۰/۰۵۹	
سنت		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۴۱	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۰	۰/۰۳۱	۰/۰۶۱	
آغبلاغ سفلی		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۸۸	۰/۲۲۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۹۴	۰/۰۷۱	۰/۱۶۰	
آغ بلاغ علیا		۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۵۵۵	۰/۰۴۰	۰/۱۱۱	۰/۰۸۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸	۰/۰۰۰	۰/۶۶۱	۰/۰۵۶	۰/۰۷۳	
دنبکی		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۰	۰/۰۳۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۰/۰۰۶	۰/۴۴۴	
قارنجه		۰/۰۴۴	۰/۰۲۱	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۷۷	۰/۱۱۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۴۶	۰/۰۶۶	۰/۱۰۱	۰/۵۴۰	
قزل داش سفلی		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۴۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۳	۰/۰۰۰	۰/۱۰۰	
قزل داش علیا		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۱۰	۰/۱۲۱	۰/۰۶۸	۰/۲۲۲	
زبوه		۰/۰۰۶	۰/۰۰۰	۰/۱۱۱	۰/۰۰۰	۰/۸۸۱	۰/۰۵۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۳۳	۰/۴۳۶	۰/۰۵۸	۰/۳۶۵	
اشگفتی		۰/۰۰۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۱۱	۰/۰۷۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۱۰	۰/۱۱۱	۰/۰۵۰	
قره قوش علیا		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۶۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۲۲	۰/۲۱۱	۰/۲۲۵	
دمدم		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۲۶۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵۳	۰/۰۰۰	۰/۳۰۱	
قره آغاج		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۰/۱۱۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۸۱	۰/۳۹۱	۰/۱۱۰	
قزلجا		۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	۰/۵۰۴	۰/۰۰۰	۰/۷۰۱	۰/۰۶۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۸	۰/۰۰۰	۰/۷۰۱	۰/۰۰۰	۰/۳۵۱	
کاپوت		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۸۸	۰/۰۰۰	۰/۰۵۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۵۲	۰/۰۰۳	۰/۲۲۲	
گله بران		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۴۴۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۳۰	۰/۱۰۱	۰/۶۶۶	
محمد شلی		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۳۰۱	۰/۱۱۳	۰/۲۰۸	

ب) آیا بین عناصر فرهنگی مطرح شده در نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز و سطح توسعه در جوامع روستایی منطقه مورد مطالعه، رابطه وجود دارد؟

به منظور پاسخ گویی به پرسش دوم این تحقیق، ابتدا با استفاده از تکنیک ویکور^{۱۲} اقدام به تعیین سطح توسعه یافتگی ۳۵ روستای

از تکنیک ویکور^{۱۲} اقدام به تعیین سطح توسعه یافتگی ۳۵ روستای مطالعه، رابطه وجود دارد؟

دهستان مورد مطالعه گردید که نتایج حاصل از آن به شرح زیر مورد بحث قرار می‌گیرد:

• مرحله عملیاتی تکنیک ویکور در سطح‌بندی توسعه روستاهای دهستان سکمن‌آباد.

مرحله اول: پس از جمع‌آوری داده‌ها و ترکیب آن‌ها، ماتریس داده‌های خام هر یک از معیارها در محدوده مورد مطالعه تعریف شد.

ماتریس تصمیم‌گیری متشکل از گزینه‌ها (سطرها) و معیارها (ستون‌ها) می‌باشد. گزینه‌ها شامل ۳۵ روستای مورد مطالعه و معیارها نیز شامل ۲۷ شاخص توسعه مورد نظر در این تحقیق است که با کدهای X1 تا X27 مشخص شده و در قسمت‌های پیشین تحقیق حاضر به آن‌ها اشاره شده است (جداول ۳ و ۴).

جدول ۳- ماتریس داده‌های خام (ماتریس تصمیم‌گیری)

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳.

X15	X14	X13	X12	X11	X10	X9	X8	X7	X6	X5	X4	X3	X2	X1	هدر
۰	۰	۰	۰	۰	۰/۲۳	۲/۵	۲/۵	۰	۱	۱	۰	۲۳	۴۷/۱	۳۵	گوریک
۰	۰	۰	۰	۰	۳/۲۳	۱/۱۴	۱/۱۴	۱/۴	۰/۵	۱/۴	۱	۲۰/۱	۳۹/۹	۶۷/۴	قوردیک علیا
۱/۸۷	۰	۰	۱/۸۷	۱/۸۷	۳/۶۹	۲/۹۳	۱/۹۳	۰	۰	۱/۸۷	۱	۱۹/۷	۳۷/۵	۶۹/۶	قوردیک سفلی
۰	۰	۰	۳/۱۶	۰	۳/۵۱	۱/۵۸	۱/۵۸	۰	۰	۳/۱۶	۱	۲۵/۹	۳۶/۹	۶۰/۳	قریس
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۱۳	-۱/۸۳	-۱/۸۳	۱/۷۰	۰	۱/۷۰	۱	۲۱	۳۸/۴	۶۴/۴	شوریک
۰	۰	۰	۲/۴۷	۰	۳/۸۹	۱/۷۳	۱/۷۳	۰	۰	۲/۴۷	۱	۱۹/۲	۳۶/۶	۶۵/۹	کلوانیس
۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۷۹	۰	۳/۸۶	-۰/۳۹	-۰/۳۹	۰	۰	۰/۸۰	۱	۱۸/۸	۳۹/۴	۶۶/۳	گیلدور
۰	۳/۳۳	۰	۳/۳۳	۳/۳۳	۴/۴۷	۱/۶۶	۱/۶۶	۳/۳۳	۰	۳/۳۳	۱	۲۲/۷	۳۵/۹	۶۵	اریکلو
۰	۰	۰	۱/۹	۰	۲/۶	۱	۱	۰	۰	۱/۹	۰	۹/۵	۴۸	۵۲	آغ باش
۰	۰	۰	۰	۰	۲/۶	۱/۱۲	۱/۱۲	۲/۲۵	۲/۲۵	۲/۲۵	۰	۲۰/۸	۴۴/۷	۶۰/۴	علی شیخ
۰	۰	۰	۰	۰	۳/۶	۱/۶	۱/۶	۳/۲۳	۰	۳/۲۳	۱	۲۵/۳	۳۱/۳	۶۸	قورقان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱/۲	۲/۰۴	۲/۰۴	۲/۰۴	۱	۲۱/۲	۴۴	۲۷/۷	قره قوش سفلی
۰	۰	۰	۰	۰	۳/۶	۲/۱	۲/۱	۰	۰	۲/۸	۱	۲۱/۲	۳۹/۵	۶۸/۶	قیزوانی
۰	۰	۰	۰	۰	۲/۸۸	۲/۳	۲/۳	۰	۰	۲/۱۹	۰	۱۷/۹	۵۱/۴	۵۷/۳	قینر علیا
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۴	۲/۸	۲/۸	۰	۰	۴/۶	۱	۲۴/۸	۴۰/۵	۶۶/۴	گرم دره
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۵	۳/۵۱	۳/۵۱	۰	۰	۳/۱	۱	۲۶/۱	۳۵/۶	۷۰/۸	ممش خان
۳/۷	۰	۰	۳/۷	۰	۳/۳	۱/۸۶	۱/۸۶	۳/۷	۰	۳/۷	۱	۲۳/۴	۳۵/۵	۷۰/۸	کولوس
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۴	۱/۸۸	۱/۸۸	۰	۰	۱/۷۷	۰	۷/۶	۴۵/۴	۳۰/۵	ملا اسماعیل
۰	۰	۰	۰	۰	۳/۸	۴/۳	۴/۳	۰	۰	۲/۶	۰	۱۶/۱	۴۷/۶	۵۷/۷	سنت
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶/۲	۶/۲	۰	۰	۰	۰	۱۳/۶	۶۸/۴	۴۲/۳	آغبلاغ سفلی
۰	۰	۱/۴۳	۱/۴۳	۰	۴/۸۸	-۰/۷۹	-۰/۷۹	۱/۴۳	۰	۱/۴۳	۱	۲۰/۹	۴۱/۲	۵۶/۲	آغ بلاغ علیا
۰	۰	۰	۰	۱/۷۴	۴/۷	-۱/۸۷	-۱/۸۷	۰	۰	۱/۷۴	۱	۱۸/۳	۴۰/۸	۶۲/۳	دنبکی
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۵۲	۲/۶۳	۲/۶۳	۰	۰	۴/۲	۰	۱۵/۳	۴۷	۶۷/۳	قارنجه
۰	۰	۰	۰	۰	۳/۵۸	۳/۵۷	۳/۵۷	۰	۰	۴/۸	۱	۲۴/۱	۳۵/۵	۷۲/۱	قزل داش سفلی
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۴	۵/۱	۵/۱	۰	۰	۰	۰	۱۲/۵	۴۵/۴	۴۵/۱	قزل داش علیا
۰	۰	۰	۰	۰	۳/۷۹	۱/۶۶	۱/۶۶	۰	۰	۳/۳	۰	۱۷/۱	۴۱/۸	۶۳/۶	زیوه
۰	۰	۰	۱/۶۲	۰	۳/۶۷	۱/۳۱	۱/۳۱	۱/۶۲	۰	۱/۶۲	۱	۲۲/۳	۴۶/۶	۷۷/۴	اشگفتی
۰	۰	۰	۳/۱۵	۰	۳/۵۲	۱/۵۷	۱/۵۷	۰	۰	۳/۱۵	۰	۱۹/۲	۴۲	۷۰	قره قوش علیا
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۰۶	۲/۴۶	۲/۴۶	۰	۰	۴/۹	۰	۱۲/۱	۳۸/۸	۶۳	دمدم
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶/۱	۰	۰	۷/۳۴	۰	۱۳/۸	۴۵/۵	۶۰/۴	قره آجاج
۰	۰	۳/۰۳	۳/۰۳	۰	۴/۲۳	۱/۵۱	۱/۵۱	۰	۰	۳/۰۳	۰	۲۰	۳۸/۲	۵۶/۹	قزلجا
۰	۰	۰	۱/۷۱	۰	۳/۸۶	-۰/۸۵	-۰/۸۵	۱/۷۱	۰	۱/۷۱	۱	۲۲/۹	۴۰/۷	۶۴/۲	کاپوت
۰	۰	۰	۰	۰	۴/۵۶	-۰/۶۲	-۰/۶۲	۰	۰	۱/۲۵	۰	۲۲/۶	۴۲/۹	۵۶/۶	گله‌بران
۰	۰	۰	۰	۰	۳/۹۵	۲/۶۳	۲/۶۳	۰	۰	۵/۲	۰	۱۸/۶	۴۴/۷	۶۰	محمد شلی
۰	۰	۰	۰	۰	۴	۶/۴	۶/۴	۰	۰	۰	۰	۱۳/۸	۳۸/۲	۴۳/۷	

ادامه جدول ۳- ماتریس داده‌های خام (ماتریس تصمیم‌گیری)

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

X۲۷	X۲۶	X۲۵	X۲۴	X۲۳	X۲۲	X۲۱	X۲۰	X۱۹	X۱۸	X۱۷	X۱۶	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	هدر
۰/۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	گوریک
۱/۸۷	۰	۰	۰	۰	۰	۱/۸۷	۱/۸۷	۱/۸۷	۱/۸۷	۱/۸۷	۰	قوردیک علیا
۳/۱۶	۰	۳/۱۶	۳/۱۶	۳/۱۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قوردیک سفلی
۱/۷۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱/۷۰	۰	۰	۰	قریس
۰	۲/۴۷	۰	۲/۴۷	۲/۴۷	۰	۰	۰	۲/۴۷	۲/۴۷	۰	۰	شوریک
۰/۷۹	۰	۰/۷۹	۰	۰	۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۷۹	۰	۰/۷۹	۰	۰	کلوانیس
۳/۳۳	۰	۰	۳/۳۳	۳/۳۳	۰	۳/۳۳	۳/۳۳	۳/۳۳	۳/۳۳	۳/۳۳	۰	گیلدور
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	اریکلو
۲/۲۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	آغ باش
۳/۲۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	علی شیخ
۰	۰	۲/۰۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قورقان
۲/۱	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۱	۰	۰	۰	۰	۰	قره قوش سفلی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قیزوانی
۴/۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴/۶	۰	۰	۰	قینر علیا
۳/۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	گرم دره
۳/۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ممش خان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	کولوس
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۶	۰	۰	۰	ملا اسماعیل
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	سنت
۱/۴۳	۱/۴۳	۱/۴۳	۱/۴۳	۱/۴۳	۱/۴۳	۱/۴۳	۰	۱/۴۳	۰	۰	۰	آغبلاغ سفلی
۱/۷۴	۰	۰	۰	۰	۰	۱/۷۴	۰	۰	۰	۰	۰	آغ بلاغ علیا
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	دنبکی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قارنجه
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قزل داش سفلی
۳/۳	۳/۳	۰	۰	۰	۳/۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قزل داش علیا
۱/۶۲	۰	۰	۰	۰	۱/۶۲	۱/۶۲	۱/۶۲	۱/۶۲	۰	۱/۶۲	۰	زیوه
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۱۵	۰	۰	۰	اشگفتی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قره قوش علیا
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	دمدم
۰	۰	۳/۰۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	قره آغاج
۱/۷۱	۱/۷۱	۰	۱/۷۱	۰	۰	۱/۷۱	۰	۱/۷۱	۱/۷۱	۰	۰	قزلجا
۱/۲۵	۰	۰	۰	۱/۲۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	کاپوت
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	گله پرن
۰	۰	۰	۰	۶/۸۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	محمد شلی

سازماندهی یک سیستم می‌توان استفاده کرد. آنتروپی یک مفهوم عمده در علوم فیزیکی، علوم اجتماعی و تئوری اطلاعات است و نشان‌دهنده میزان عدم اطمینان موجود از محتوای مورد انتظار اطلاعاتی از یک پیام است. به بیان دیگر، آنتروپی در تئوری اطلاعات، معیاری است برای میزان عدم اطمینان بیان شده توسط یک توزیع احتمال گسسته که این عدم اطمینان به صورت زیر تشریح می‌شود^{۱۳}:

$$E = -k \sum_{i=1}^n [p_i \times \ln p_i]$$

وزن به دست آمده برای هر معیار در جدول ۴ آورده شده است.

مرحله دوم: پس از تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری، به نرمال‌سازی این ماتریس از طریق فرمول زیر پرداخته شد (البته در برخی از مطالعات، این گام محاسبه نمی‌شود و مستقیم با اعداد غیر نرمال‌گوریتم ادامه می‌یابد).

$$r_{ij} = \frac{X_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m X_{ij}^2}}$$

پس از نرمال‌سازی ماتریس تصمیم‌گیری، وزن‌دهی معیارها (W) صورت گرفت که در این تحقیق از روش آنتروپی استفاده شده است (جدول ۴). از این شاخص به منظور تحلیل اطلاعات و تعیین درجه

مرحله ششم: در این مرحله، شاخص ویکور که همان امتیاز نهایی هر گزینه است محاسبه شده، کمتر بودن مقدار آن به منزله مطلوبیت بالای گزینه است که با استفاده از رابطه زیر بدست آمده است (جدول ۸)

$$Q_j = v \cdot \frac{S_j - S^-}{S^* - S^-} + (1 - v) \cdot \frac{R_j - R^-}{R^* - R^-}$$

جدول ۸- محاسبه S_i ، R_i و Q_i و رتبه‌بندی توسعه روستاها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۳

Qi	روستا	رتبه	R _i	S _i	روستا
۰/۱۹۰۲۱	گیلدور	۱	۰/۰۶۲	۰/۴۹۴۱۷۸	هدر
۰/۲۱۲۴۷	زیوه	۲	۰/۱۱۴۹۲۶	۰/۵۱۱۲۵۶	گوریک
۰/۲۱۵۸۳	قوردیک سفلی	۳	۰/۱۲۵۲۷۴	۰/۲۸۰۲۵۹	قوردیک علیا
۰/۲۲۳۲۶	قرلجا	۴	۰/۰۵۶	۰/۲۶۰۹۶۶	قوردیک سفلی
۰/۲۵۵۵۹	گرم دره	۵	۰/۰۹۰۸۸۱	۰/۴۵۰۵۴	قریس
۰/۲۵۸	قینر علیا	۶	۰/۱۳۷۹۱۸	۰/۴۰۷۴۲۸	شوریک
۰/۲۶۶۸	علی شیخ	۷	۰/۱۴۷۷۹۸	۰/۳۵۸۹۷۳	کلوانیس
۰/۲۷۰۳۸	ممش خان	۸	۰/۰۵۶	۰/۳۱۰۸۷۷	گیلدور
۰/۲۸۴۶۵	آغبلاغ سفلی	۹	۰/۳۱۸۸۸	۰/۷۶۰۵۰۵	اریکلو
۰/۲۹۸۹۳	قارنجه	۱۰	۰/۰۹۶۳۱۵	۰/۵۱۷۴۲۵	آغ باش
۰/۳۲۷۵۷	قوردیک علیا	۱۱	۰/۰۵۶	۰/۳۶۰۶۲۴	علی شیخ
۰/۳۴۳۹۳	هدر	۱۲	۰/۱۱۴	۰/۷۰۲۳۵۱	قورقان
۰/۳۴۹۶۷	کاپوت	۱۳	۰/۰۸۵۳۹۵	۰/۴۷۷۱۸	قره قوش سفلی
۰/۳۶۴۰۹	قریس	۱۴	۰/۱۶۹۲۶۹	۰/۶۵۶۶۱۹	قیزوانی
۰/۳۶۹۶۴	قره قوش سفلی	۱۵	۰/۰۵۶	۰/۳۴۳۴۱	قینر علیا
۰/۴۰۰۹۵	کلوانیس	۱۶	۰/۰۵۶	۰/۳۳۸۷۱	گرم دره
۰/۴۰۶۲۹	آغ باش	۱۷	۰/۰۵۶	۰/۳۶۷۶۲۴	ممش خان
۰/۴۱۱۲۱	شوریک	۱۸	۰/۳۴	۰/۸۴۰۵۹۸	کولوس
۰/۴۲۴۴۶	قره آغاج	۱۹	۰/۲۰۹۰۵۱	۰/۶۵۹۱۵۶	ملا اسماعیل
۰/۴۳۰۵	گوریک	۲۰	۰/۲۵۷۳۱۶	۰/۹۷۷۵۸۱	سنت
۰/۴۷۵۸۴	اشگفتی	۲۱	۰/۰۹۳۶۰۵	۰/۲۸۷۴۰۵	آغبلاغ سفلی
۰/۴۹۱۱۷	آغ بلاغ علیا	۲۲	۰/۱۵۹۸۵۶	۰/۵۰۰۶۸۵	آغ بلاغ علیا
۰/۵۲۶۸۸	قورقان	۲۳	۰/۲۲۴۷۸۲	۰/۷۰۸۹۶۵	دنبکی
۰/۵۵۲۸۵	گله‌پران	۲۴	۰/۰۵۶	۰/۴۲۳۴۴۵	قارنجه
۰/۵۸۴۷۶	قیزوانی	۲۵	۰/۲۷۵۹۷۸	۰/۸۷۳۷۷۷	قزل داش سفلی
۰/۶۰۱۵۸	قزلداش علیا	۲۶	۰/۱۸۷۴۷	۰/۶۳۷۱۵۷	قزل داش علیا
۰/۶۴۴۵۶	ملا اسماعیل	۲۷	۰/۰۵۴۲۹۱	۰/۲۵۹۳۱۵	زیوه
۰/۶۹۳۱۷	دنبکی	۲۸	۰/۱۳۷۹۱۸	۰/۵۳۳۸۰۱	اشگفتی
۰/۸۰۴۹۶	محمد شلی	۲۹	۰/۲۸۲۳۷۵	۰/۷۷۲۶۴۹	قره قوش علیا
۰/۸۱۰۴۴	قره قوش علیا	۳۰	۰/۲۵۳۷۵۴	۰/۸۷۷۴۸۸	دمدم
۰/۸۲۱۹۷	دمدم	۳۱	۰/۱۱۷۵۳۳	۰/۴۹۲۲۲۶	قره آغاج
۰/۸۵۲۷۶	قزل داش سفلی	۳۲	۰/۰۵۶	۰/۲۷۵۴۸۸	قرلجا
۰/۸۵۷۹۱	اریکلو	۳۳	۰/۰۶۲	۰/۵۰۵۳۹۶	کاپوت
۰/۸۷۸۴۱	سنت	۳۴	۰/۱۵۲۶۶	۰/۶۴۱۹۷۹	گله‌پران
۰/۹۲۹۹۴	کولوس	۳۵	۰/۲۵۳۷۵۴	۰/۸۴۴۲۲	محمد شلی

• شرط اول:

$$Q(A^{(v)}) - Q(A^{(1)}) \geq DQ$$

رتبه‌بندی براساس ارزش Q صورت گرفته است، به طوری که

کمترین ارزش بالاترین اولویت را به خود اختصاص داده است.

بنابراین، با توجه به نتایج بدست آمده، شروط ذیل مورد آزمون

قرار گرفته‌اند:

در مرحله دوم به منظور پاسخگویی به سؤال دوم تحقیق، اقدام به مقایسه میزان تأثیرات عناصر فرهنگی مطرح شده در نظریه خرده فرهنگ دهقانی راجرز در هر یک از روستاهای منطقه مورد مطالعه، با سطح توسعه به دست آمده با استفاده از تکنیک ویکور برای هر یک از این روستاها گردید که نتایج حاصل از آن در جدول ۹ نشان داده شده است.

همچنان که قابل ملاحظه است، روستاهای گیلدور و زیوه که در میان سایر روستاهای دهستان سکمن آباد به ترتیب دارای بالاترین سطح توسعه یافتگی می باشند، از نظر میزان تأثیرپذیری از عناصر خرده فرهنگی مورد مطالعه در تحقیق حاضر، با ۴۱/۶ درصد کمترین میزان تأثیرپذیری را داشته و روستاهای سنت و کولوس که پایین ترین رتبه توسعه یافتگی را در میان سایر روستاها دارند، از نظر تأثیرپذیری از عناصر خرده فرهنگی ذکر شده با ۸۳/۳ درصد بالاترین میزان تأثیرپذیری را به خود اختصاص داده اند. همچنین یافته ها حاکی از آن است که در روستاهایی که عناصر خرده فرهنگی نظریه راجرز به عنوان ارزش فرهنگی دارای درصد تأثیرگذاری بیشتری می باشند، نسبت به روستاهایی که شدت تأثیرگذاری و اهمیت عناصر فرهنگی یاد شده در آنها کمتر است، از سطح توسعه پایین تری برخوردارند.

• که در آن $A^{(1)}$ و $A^{(2)}$ به ترتیب، گزینه های اول و دوم هستند و $DQ = \frac{1}{(i-1)}$ و A تعداد آلترناتیوها می باشد.

• $DQ=1$. (35-1) $=0/029411$ با توجه به این که مقدار Q برای آلترناتیو (گزینه) دوم برابر با ۰/۲۱۲۴۷ و برای آلترناتیو اول برابر با ۰/۱۹۰۲۱ است که تفاضل این دو برابر با ۰/۰۲۲۲۶ می باشد که از مقدار DQ کمتر است. بنابراین، شرط اول تأیید نخواهد شد.

• شرط دوم: عبارت است از این که گزینه اول باید از نظر S یا R نیز بهترین رتبه را داشته باشد. روستای گیلدور که بهترین رتبه را از نظر شاخص Q دارد، از نظر شاخص های S و R نیز دارای بهترین رتبه می باشد. بنابراین، شرط دوم تأیید می شود و روستای گیلدور در رتبه اول قرار می گیرد.

با توجه به نتایج مدل مورد استفاده در این تحقیق، مشخص شد که در میان روستاهای دهستان سکمن آباد، روستاهای گیلدور و زیوه به ترتیب دارای بیشترین و روستاهای سنت و کولوس دارای کمترین سطح توسعه یافتگی بوده اند. فاصله بین سطوح توسعه نیز بین (۰/۱۹۰۲۱) تا (۰/۹۲۹۹۴) را نشان می دهد که این مسئله بیانگر وجود فاصله بسیار زیاد بین روستاهای دهستان مورد مطالعه از نظر سطح توسعه یافتگی می باشد.

جدول ۹- رتبه توسعه و میزان تأثیرپذیری روستاها از عناصر خرده فرهنگ دهقانی نظریه راجرز

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۳

رتبه توسعه	روستا	درصد تأثیرپذیری از عناصر خرده فرهنگی نظریه راجرز	رتبه توسعه	روستا	درصد تأثیرپذیری از عناصر خرده فرهنگی نظریه راجرز
۱	گیلدور	۴۱/۶	۱۹	قره آغاج	۵۸/۳
۲	زیوه	۴۱/۶	۲۰	گوریک	۶۶/۶
۳	قوردیک سفلی	۵۰	۲۱	اشگفتی	۵۸/۳
۴	قرلجا	۵۰	۲۲	آغ بلاغ علیا	۵۸/۳
۵	گرم دره	۵۰	۲۳	قورقان	۶۶/۶
۶	قینر علیا	۵۰	۲۴	گله بران	۶۶/۶
۷	علی شیخ	۵۸/۳	۲۵	قیزوانی	۷۵
۸	ممش خان	۵۸/۳	۲۶	قرلداش علیا	۷۵
۹	آغ بلاغ سفلی	۵۸/۳	۲۷	ملا اسماعیل	۷۵
۱۰	قارنجه	۵۸/۳	۲۸	دنبکی	۷۵
۱۱	قوردیک علیا	۵۰	۲۹	محمد شلی	۷۵
۱۲	هدر	۵۰	۳۰	قره قوش علیا	۶۶/۶
۱۳	کاپوت	۶۶/۶	۳۱	دمدم	۷۵
۱۴	قریس	۵۸/۳	۳۲	قزل داش سفلی	۷۵
۱۵	قره قوش سفلی	۶۶/۶	۳۳	اریکلو	۷۵
۱۶	کلوانیس	۵۸/۳	۳۴	سنت	۸۳/۳
۱۷	آغ باش	۵۸/۳	۳۵	کولوس	۸۳/۳
۱۸	شوریک	۶۶/۶			

۵. بحث و نتیجه‌گیری

هستند) به طور ویژه و مشخص، به امر توسعه روستاها و ریشه-کمی فقر گسترده‌ای که بر آن‌ها حاکم است نیز توجه شود (رحمانی و دیگران، ۱۳۸۸، ص. ۲۱). در این تحقیق، سعی شد تا ارتباط بین عناصر فرهنگی مطرح شده در نظریه راجرز که به عنوان عوامل بازدارنده توسعه معرفی شده‌اند، با سطح توسعه روستاهای دهستان سکمن‌آباد مورد مطالعه قرار گیرد. یافته‌ها حاکی از آن است که عناصر خرده فرهنگی «خانواده‌گرایی»، «وابستگی به دولت» و «تقدیرگرایی» در تمامی روستاهای دهستان مورد مطالعه و عنصر «عدم اعتماد متقابل» به غیر از روستای ممش خان و عنصر «تصور خیر محدود» به جز در روستاهای کلوانیس و ممش خان، جزء ارزش‌های فرهنگی این جوامع به حساب می‌آیند. همچنین عناصر خرده فرهنگی «محلی‌گرایی» و «عدم چشم‌پوشی از منافع آتی به خاطر منافع آتی» در جوامع روستایی مورد مطالعه، جزء ارزش‌های فرهنگی آن‌ها به شمار نمی‌رود. در گام بعدی، با استفاده از تکنیک ویکور، اقدام به سنجش سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه گردید که نتایج نشان داد، روستاهای گیلدور و زیوه به ترتیب بالاترین و روستاهای کولوس و سنت به ترتیب پایین‌ترین سطح توسعه را در میان سایر روستاها به خود اختصاص داده‌اند. در نهایت، از طریق مقایسه میزان تأثیرپذیری روستاهای مورد مطالعه از عناصر خرده فرهنگی مطرح شده در نظریه راجرز با سطح توسعه‌یافتگی آن‌ها، مشخص شد که روستاهایی که میزان تأثیرپذیری کمتری از عناصر فرهنگی یاد شده دارند، از سطح توسعه بالاتری نسبت به روستاهایی که میزان این تأثیرپذیری در آن‌ها بالا است، برخوردار می‌باشند.

یادداشت‌ها

1. Opricovic & Tzeng
2. Bazzazi, Osanloo & Karimi
3. Chen & Tzeng
4. Lerner
5. McQuail
6. Rogers
7. Schramm
8. Giddens
9. Faster

«توسعه» عبارت است از توسعه انسان به عنوان یک فرد و یک موجود اجتماعی با هدف آزادی و شکوفایی او. توسعه باید بومی و متکی به فرد، یعنی هماهنگ با محیط و متکی به نیرو و توان جامعه‌ای باشد که پیشبرد امر توسعه را به عهده می‌گیرد (مطیعی لنگرودی، ۱۳۹۲، ص. ۵۹). اگرچه سیاست-گذاران در بسیاری از موارد عبارت و اصطلاح توسعه روستایی را به کار برده‌اند، ولی آنچه توسعه روستایی را تشکیل می‌دهد در طول زمان دچار تغییر شده است (فرناندو، ۱۳۹۲، ص. ۱۲). امروزه توسعه از مفهوم الگویی رشد اقتصادی محض خارج شده و انگاره‌های عدالت اجتماعی، توسعه انسانی، خوداتکایی، تعادل های بوم‌شناسانه و امثال آن را مد نظر داشته، دگرگونی در اقتصاد و ساختارهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، استقرار نظامی عادلانه برای تأمین نیازهای اساسی افراد و فراهم‌سازی موجبات بهزیستی آحاد جامعه را دنبال می‌کند (مطیعی و راه به عبارتی، یا فرهنگ و لنگرودی و نجفی‌کانی، ۱۳۹۰: ۳). نحوه معیشت، اقتصاد، برگیرنده در انسانی جوامع زندگی روش و آداب سیاست، مسکن، پوشاک، و خوراک مصرف زیست، طرز متافیزیکی و مذهبی خویشاوندی، تفکرات و ازدواج نظام رسوم، را در بر می‌گیرد. از آنجایی که غیرانسانی و انسانی امور همه و در اکثر مناطق جهان، روستاها از جمله نواحی فقیر در حال فرسایش محسوب می‌شوند، اندیشمندان و سیاست‌گذاران تمامی کشورهای جهان توجه خاصی به امر توسعه روستایی و رفع مشکلات و معضلات آن معطوف نموده‌اند. امروزه صاحب-نظران بین‌المللی بر این باورند که باید علاوه بر سیاست‌ها و استراتژی‌های کلان توسعه و توسعه اقتصادی (که بسیار مهم

10. Luner
11. Isub Fabbel
12. VIKOR

۱۳. K یک عدد ثابت مثبت است و به گونه‌ای تعیین می‌شود که داشته باشیم: $0 \leq E \leq 1$ از توزیع احتمال p_i براساس مکانیزم آماری محاسبه می‌شود.

کتابنامه

۱. امیرانی، م. ه. (۱۳۷۲). خرده فرهنگ دهقانی و ترویج کشاورزی (قسمت اول). گزارش مطالعاتی ستاد طرح تدوین نظام ترویج کشاورزی ایران، مجله جهاد، ۱۹ (۲۲۳-۲۲۲)، ۱۱۰-۱۰۲.
- بوذرجمهری، خ. و رکن‌الدین افتخاری، ع. ا. (۱۳۸۴). تحلیل جایگاه دانش بومی در توسعه پایدار روستایی. فصلنامه مدرس علوم انسانی، ۹ (۳۸)، ۴۶-۱۷.

۳. پاپلی یزدی، م. ح. و ابراهیمی، م. ا. (۱۳۹۱). *نظریه‌های توسعه روستایی*. چاپ هفتم، تهران: انتشارات سمت.
۴. نقوی، م. ر.، پایدار، ا. قاسمی، ی. (۱۳۹۱). بررسی و تحلیل نقش فرهنگ در توسعه مناطق روستایی با رویکردهای توسعه پایدار، مهندسی فرهنگی، ۶(۶۷ و ۶۸)، ۹۳-۱۰۷.
۵. جلالی پور، ح. ر. و محمدی، ج. (۱۳۸۸). *نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی*. چاپ دوم، تهران: نشر نی.
۶. حمیدیان، ع. ر.، جوان، ج. و یاسوری، م. (۱۳۸۶). شوراها و روستایی در بوته خرده فرهنگ دهقانی راجرز، نمونه موردی: شهرستان سبزوار. *مجله جغرافیا و توسعه*، ۵(۹)، ۱۶۰-۱۳۷.
۷. دوپوئی، گ. (۱۳۷۴). فرهنگ و توسعه (ترجمه فاطمه فراهانی و عبدالحمید زرین قلم). تهران: مرکز انتشارات کمسیون ملی یونسکو در ایران.
۸. رحمانی، م.، کردار، س.، الهامی، ح. و ملاآقاخانزاده، س. (۱۳۸۸). *راهبردهای فناوری اطلاعات در توسعه پایدار روستایی*. تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
۹. رفیع پور، ج. (۱۳۷۸). خرده فرهنگ دهقانی و ترویج کشاورزی (۱). *مجله جهاد*، ۱۹(۲۲۲ و ۲۲۳)، ۱۱۰-۱۰۱.
۱۰. فرانتر، ن. (۱۳۸۸). *پندگرفتن از دیگران با تبلیغ ایدئولوژی‌ها* (ترجمه محمد شهبانی). اطلاعات سیاسی-اقتصادی، ۳(۲۸)، ۶-۱.
۱۱. فراندو، ن. ا. (۱۳۹۲). *راهبردهای توسعه روستایی* (ترجمه احمد حاج‌علیزاده؛ محمد اکبر پورسراسکانرود و مسعود حیدروند). تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.
۱۲. قادری، ط. (۱۳۸۵). *مکتب نوسازی و معضل تبیین تغییر و توسعه*. اطلاعات سیاسی-اقتصادی، ۱۲(۱۴۱-۱۴۲)، ۱۳۳-۱۲۶.
۱۳. کرم پور، مصطفی و یوسفوند، سامان (۱۳۹۱). بررسی خرده فرهنگ دهقانی راجرز (بررسی موردی: روستاهای منطقه کهمان، شهرستان سلسله). *نشریه توسعه روستایی*، ۴(۲)، ۱۶۴-۱۳۹.
۱۴. ازکیا، م. (۱۳۸۷). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی توسعه*. تهران: انتشارات اطلاعات.
۱۵. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۰). *سرشماری عمومی نفوس و مسکن*. تهران: مرکز آمار ایران.
۱۶. مطیعی لنگرودی، س. ح. و نجفی کانی، ع. ا. (۱۳۹۰). *توسعه و صنعتی سازی روستا: نظریه‌ها، روش‌ها و راهبردهای توسعه صنعتی*. انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
۱۷. مطیعی لنگرودی، س. ح. (۱۳۹۲). *برنامه‌ریزی روستایی با تاکید بر ایران*. مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.
۱۸. میسر، آر. پی. (۱۳۶۶). *برداشتی نواز مسایل توسعه: گزیده ای از مسایل اقتصادی و اجتماعی*. تهران: مرکز مدارک اقتصادی و اجتماعی وزارت برنامه و بودجه.
۱۹. یونسکو. (۱۳۷۶). *فرهنگ و توسعه: رهیافت مردم شناختی توسعه* (ترجمه نعمت الله فاضلی و محمد فاضلی). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
20. Bazzazi, A. A., Osanloo, M. & Karimi, B. (2011). Deriving preference order of open pit mines equipment through MADM methods: Application of modified VIKOR method *Expert Systems with Applications*, 38(3), 2550-2556.
21. Chen, C. H & Tzeng, G. H. (2011). Creating the aspired intelligent assessment systems for teaching materials. *Expert Systems with Applications*, 38(10), 12168-12179.
22. Giddens A. (1991). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press,
23. Lerner, D. (1958). *The Passing of traditional society: Modernizing the Middle East*. Glencoe ILL: the Free Press
24. Mc Quail, D. (2000). *Mc Quail's mass communication theory* (4th ed.). London, Thousand Oaks, New Delhi, Sage Publications.
25. Opricovic, S, & Tzeng, G. H. (2007). Extended VIKOR method in comparison with outranking methods. *European Journal of Operational Research*, 178(2), 514-529.
26. Rogers, E. R. (1962). *The diffusion of innovation*. Glencoe, ILL: The Free Press.
27. Schramm, W. (1964). *Mass, EDIA and national development the role of information in developing countries*. Urbana: University of Illinois Press.